

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 Ֆր.

Վեցամսեայ 6 Ֆր.

ԱՐՏԱՍԱՀԱՆՆԱՆ

Երկու քիւր մէկ ծրարով

Տարեկան ... 14 Ֆր.

Վեցամսեայ ... 7 Ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Տօլար

Վեցամսեայ 1.50 »

ԿԱՆԵԻԿ

Մանուցման սողը
20 սանիքով

ՀԱՅՏԷ

Rédaction du journal

Издатель

VARNA (bulg.)

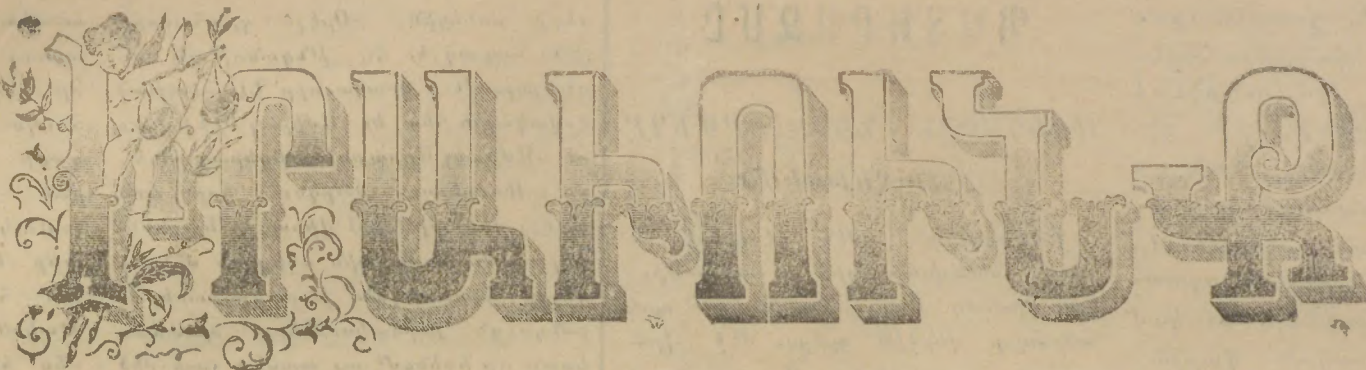
Редакция

на ВѢСТНИКЪ

Иравунк

ВАРНА

Գրութեանը և տպարանի
տպարան

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶՈՐԵՔԶԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Ճամբորդութեան պատճառաւ
«ԻՐԱՒՈՒՆԻՔ»-ի հրատարակութեանը
երկու շաբաթուան համար ընդհատուած
ըլլալով, այսօր կը վերսկսի ամենայն
կանոնաւորութեամբ:

ԱՄԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Վառնա, մայիս 8 1905

Յարգելի Խմբագիր

Անոնք որոնք կը կարծեն
գիտնալ թէ, իշխանապետու-
թեան մէջ առաջնորդութիւն
մը հաստատելու առթիւ, անցեալ
տարի, Պուլկարահայոց մէջ տի-
րապետող ռեւոլյուցիոնները ոչ
այլ ինչ էր եթէ ոչ Վահան
Վարդապետ Յակոբեանի թեկա-
դրութեանց արդիւնքը մեծա-
պէս կը սխալին, եւ ոչ միայն
կը սխալին այլ կը մատնեն մի-
անգամայն ինքզինքնին իբր
միամիտ եւ ամենամանրան
երեւոյթներէ յափշտակուող խեղճ ա-
րարածներ եւն: Իսկ անոնք
որոնք այդ վեղարուորի մտա-
ւորական եւ բարոյական կարո-
ղութեանց տնտեսութիւնը լաւ
հասկցած եւ ճանչցած են, համա-
զուած են անշուշտ թէ նորա թե-
կադրութիւնները ոչ միայն չեն
կրնար եւ ոչ մի իրագործելի
հանրօգուտ գաղափար ներշնչել,
այլեւ տեղի կուտային ուշագի-
րներուն կարգաւ անոր հոգեկան
գեղնադուլն նկարագրելը՝ որ շո-
ղորթութեան եւ արծաթապաշ-
տութեան բացարձակ տիպար մը
կը ներկայացնէր: Աւելորդ է
կարծեմ յիշել թէ այն ընդհա-
նուր ռեւոլյուցիոնները՝ զոր Պուլ-
կարահայոցութիւնը, առաջնորդ մը
ունենալու եռանդով, անակնկալ
կերպով արտայայտեց, որ շար-
ժաւիթ չէր ունեցած բայց եթէ
պէտքը մը անգուպելի զգացումը
զոր ժամանակին ոգին արդէն
ներշնչած եւ պատրաստած էր եւ
զոր ամենաթեթեւ գրգռումը բա-
ւական պիտի լինէր շարժել եւ
արժարծելու, ուրիշ ոչինչ:

Գալով պատգամաւորաց ըն-
տրութեանց եղանակին, աշխարհ-
հական պատգամաւորները՝ որոնք
թուով տասը էին, ընտրուեցան

գրեթէ ըստ սահմանադրական
օրինաց, ընդհանուր քուէարկու-
թեամբ, իսկ կղերականները, չորս
հոգի, նշանակուեցան, ապօրինի
կերպիւ, միապետական դրու-
թեամբ, այսինքն Վահան Վարդա-
պետի մահաճոյից տրամադրու-
թեամբը:

Այս տեսակ սահմանադրական
զեղծում մը որով Վահան Վարդա-
պետ ինքնիրեն այնքան իրա-
ւունք տալու յանդգնութիւնը
ունեցաւ որքան իրաւունք որ
ունէր ամբողջ Պուլկարահայոց
երկու հինգերորդ մասը, թէպէտ
ժամանակին անբողքելի մնաց,
սակայն ոչ մի քննադատի ուշա-
գորութեան վերաբերեալ, մանա-
ւանդ անոր՝ որ մարդկային իրա-
ւանց հաւասարութեան սկզբուն-
քը խորապէս յարգելու գիտակ-
ցութիւնը ունի: Հասկանալի էր
թէ Վ. Վարդապետի սոյն ապօրինի
ձեռնարկութիւնը, որուն նը-
պատակը ոչ ոքի համար գաղտ-
նիք մըն էր, յանկարծ ջուրը ին-
կաւ երբ պատգամաւորական
քուէատուփը փոխանակ Վ. Վար-
դապետի, Ն. Եպ. Ասլանեանին
կը նուիրէր Պուլկարահայոց ա-
ռաջնորդութեան տնտեսութեան
որ թէեւ պատրիարքարանի ներ-
կայացուցած թիկնածուներէն
մէկն էր, սակայն ինչ որ քոտմե-
լի արգելքներու հանդիպելով չի
կրցաւ գալ բազմելու իւր առաջ-
նորդական գահը:

Ուստի, եթէ առաջնորդական
պէտքը արտայայտող ժողովրդա-
կան եռանդը միջոցաւ եւ արծար-
ծուած կը մնայայնպէս ինչպէս էր
անցեալ տարի, օն ուրեմն, աշխա-
տինք համեմատելով զոհաբերու-
տալու այնպիսի հանրօգուտ պէտ-
քի մը՝ որ ըստ բազմաց անհրա-
ժեշտ կը համարուի:

Գ. Տ. Եղնիկ Ապահունին՝ որոյ
մտաւորական եւ բարոյական ար-
ժանաւորութեանցը մեծ կարեւո-
րութիւն կը տրուի, այսօր եզրա-
պատում կը գտնուի, թէպէտ առանց
պաշտօնի, սակայն նորին գերա-
պատուութեան բարեմասնու-
թիւններով օժտուած տաղան-
գաւոր եկեղեցական մը՝ չենք

կարծեր որ ընդերկար առանց
պաշտօնի մնայ:

Առիթէն օգտուելու ժամանա-
կըն է. լուրջիւն ու անշարժու-
թիւնը չեն կարող եւ ոչ մի եղա-
նակաւ բաւականութիւն տալ մեր
իղձերուն, հանրային պէտք մը
անցեալ տարի այնքան զգալի
կերեւար՝ չէր կարող նոյնը լի-
նել գաղափարայնօր, եւ անցեա-
լի մէջ տեղի ունեցող անյաշու-
ղութիւնը՝ որ ինչպէս յայտնի է
բռնապետական ազդեցութեանց
արդիւնքը եղած էր, չպէտք է
վհատեցնէ մեզ. այսօրուան ան-
յաշուղութիւնը ի շնորհս բարեպա-
տեհ հանգամանքներու, կրնայ
վաղը յաշուղութեամբ փոխարի-
նուի: Ն. Եպ. Ապահունին ըստ ար-
ժանահատ վկայութեանց, տրա-
մադիր լինել կերեւի մեր բազ-
մանց նպատակին համակերպե-
լու:

Այս առթիւ պէտք է որ գա-
ղափարականէն գործնականին
անցնինք եւ նախնական կար-
գադրութիւնները վաղ ընդ-
փոյթ կատարելով քուէարկու-
թեան ձեռնարկին, յանձնին նո-
րին Գերապատուութեան՝ որ կը
կրկնեմք ցարդ ազատ լինելով
այսինքն առանց պաշտօնի, յո-
ժարութեամբ պիտի ընդունի
պուլկարահայոց առաջնորդու-
թեան ոչ նուազ նախանձելի
փառաւոր պաշտօնը:

Ըստ մեզ, որպէս զի խնդրը
գործնական եւ արդիւնաւոր ուղ-
ղութիւն մը առնել, պէտք է ա-
նոր պաշտօնական հանգամանք
մը տալ, յանձնելով գործին նա-
խաձեռնութիւնը թաղականու-
թեանց, որոնք, իբրեւ ժողո-
վրդի ներկայացուցիչներ, ի
նկատի ունենալով հանրային
շահը՝ որ կը թեկադրէ զիրենք,
չպիտի զլանան անշուշտ նուի-
րել իրենց ջերմ եւ անկեղծ ա-
ջակցութիւնը յօգուտ խնդրոյն
իրագործմանը:

Թաղականութեանց առաջին
գործը պիտի լինի ի հարկէ, ի
ժողով գումարել իւրաքանչիւրը
իւր միջոցաւ, ամբողջ հայու-
թիւնը զոր կը ներկայացնէ, ա-

պա ենթարկել ընդհանուր մո-
լորդ ուշագործութեանը հետեւե-
լալ ամենակարեւոր երեք խն-
դիրները:

Ա. — Թէ Առաջնորդութեան
պէտքը պուլկարահայոց հա-
մար միջոցաւ կամ անհրա-
ժեշտ է, որպէս էր անցեալ տա-
րի:

Բ. — Թէ Առաջնորդական տա-
րեկան պիտե՞ն ինչ եղանա-
կաւ պէտք է հայթայթել եւ
ինչ միջոցներով ապահովել զա-
նի:

Գ. — Գեր. Եղնիկ Եպ. Ապահու-
նին պատ ժողովուրդը ունի՞ կամ
կը ճանչնայ առեւելի արժանաւոր
եկեղեցական մը իբր առաջնոր-
դական ընտրելի:

Այս խնդիրները լրջօրէն քըն-
նուելու աւարտելէն յետոյ,
տրուած վերջնական որոշում-
ները թաղականութեանց միջո-
ցաւ պատգամաւորաց կը հաղորդ-
ւին, այս վերջիններս ալ խոր-
հրդակցելով միմեանց հետ կը
ձեռնարկեն անյապաղ առաջնոր-
դական քուէարկութեան, վերջ
տալու համար այնքան կուտակ-
ցական հակառակութեանց՝ ո-
րոնք չուրջ երկու տարիէ ի վեր
ազգային ընթացիկ գործոց եր-
բեմն զեղծմանց եւ երբեմն խա-
ղաբան պատճառ դառնած են:

Աստ աւելորդ չենք համարեր
երկու խօսք եւս աւելցնել խիստ
կարեւոր խնդրոյ մը մասին որ
բացի Վերաւունք լրագրէ զատ, որ
իր 25, 26 եւ 28 թիւերու միջո-
ցաւ ըստ բաւական քննադա-
տութեանց առարկայ ըրաւ զայն,
մինչեւ ցարդ ուրիշ ոչ ոքի կող-
մանէ մասնաւոր նկատողութեան
առնուած է, այն է որ պուլկա-
րահայոց առաջնորդական կամ
պատգամաւորական ընտրու-
թեանց մասին Պատրիարքարանի
կարգադրած մի նոր բնորոշա-
կան ձեւ՝ որ բոլորովին հակա-
սահմանադրական ըլլալով, այ-
սինքն անհատական իրաւունք-
ները ոչնչացնելու բնոյթը ունե-
ցող բռնապետական դրութեան
մը ճիշդ մէկ պատկերը, ակաւա-
հետեւեալ լրկուելով թաղական
ները ընել կուտայ մեզ:

կամ այն է թէ, պատրիարքա-
րանի կարծեօք, պուլկարահայե-
րը մարդկային իրաւունքները
ճանչնալու կարողութենէն ըն-
տրովին զուրկ իբրեւ նախնա-
կան մարդիկներ, տրամադիր ե-
լած լինէին խնկարկութեամբ
ընդդէմ ինչ որ պատ-
րիարքը կը տնօրինէր, եւ կամ
թէ, պատրիարքական վարչու-
թիւնը, քմահաճոյից չ'աստուա-
ծութեան մէկ մանրանկարը, ա-
ռանց երբեք կարեւորութիւն
տալու պուլկարահային մտաւո-
րական զարգացման աստիճանին
կուզէ խաղալ անոր հետ այնպէս
ինչպէս նախկին բռնակալնե-
րու Վերջին միացորդները դեռ
կը նկրտին խաղալ բովանդակ
մարդկութեան հետ...

Ընթերցողը շատ լաւ կը հաս-
կնայ այնչափ թէ մենք, ապ-
րելով սահմանադրական երկիր-
ներու մէջ, ոչ միայն սկզբուն-
քով սահմանադրական եղած ենք
այլ եւ ի սրտէ կը ցանկանք որ
մեր ազգային ներքին գործերը
գոնէ անկախօրէն, այսինքն սահ-
մանադրական ոգւոյն համեմատ
կատարուին:

Սահմանադրական օրինաց ո-
գին է ճշմարտութեան ձայնը՝
որ կը գոչէ՝ անվեհեր, Ակա-
տութիւն եւ իրաւանց հաւասա-
րութիւն:

Իրաւանց անհատատութիւնը
բռնապետական դրութեանց բա-
ցարձակ սկզբունքն է որ կը աը-
րամադրէ բռնաբարել ու ոչն-
չացնել մարդկային թէ բնական
եւ թէ վերացական բոլոր օժիտ-
ները:

Ով որ լսելու ականջ ունի թող
լսէ:

Վերադառնալով մեր խնդրոյն
կը յարեմք թէ երբ պատգամա-
ւորական մարմինը վերջնականա-
պէս կը կատարէ իր պաշտօնը,
այնուհետեւ գործը կը մնայ ա-
ռաջնորդի վաւերացման խնդ-
րոյն որ ըստ մեզ, պարզ ձեւա-
կերպութենէ մը աւելի ոչ մի
կարեւորութիւն ունի, բաւական
է որ առաջնորդ եւ ժողովուրդ
համեմատաբար միմիանց սիրեն,
սակայն որպէս զի վաւերացման
ձեւակերպութիւնը անհրաժեշտ
համարողներու խիղճը եւ հան-
գիտող ըլլալ, այս մասին ի նկա-
տի ունենալով Պատրիարքարանի
միապետական վարմունքը հան-
գեպ մեզ, մենք աւելի նպատա-
կայարմար կը գտնենք գիմել
ուղղակի էջմիածին, Ամենայն
Հայոց Հայրապետին՝ որ ինչպէս
գիտենք ի բնէ սահմանադրա-
կան ստեղծուած, առաւել քան
Պօլսոյ պատրիարքը, հեղինակու-
թիւն եւ իրաւասութիւն ունի
մեր ընտրած առաջնորդը վաւե-
րացնելով լիովին յագուորդ տա-
լու մեր իզնորուն:

Գ.

ՊԱՏԵՐԱԶՍԸ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՍԻՍՏՈՐՄԻՂԸ
ՋԱՆՋԱՆՈՒՄԸ

Քաղաքական ամէն գէպերէ ա-
ւելի համաշխարհային ուշադրութիւ-
նը գրաւող Ռուս-ճարտական պա-
տերազմը վերջին օրերու մէջ վըճ-
ռական հանգամանք մը ստացաւ:
Մուքաշէնի անկուռնէն ի վեր՝ որ Ռու-
սիոյ մանչուրական բանակին գրե-
թէ կէսը, մօտաւորապէս 200000
հոգի վերադարձ, մեծաւ եւ գերի,
անգործութեան դատապարտեց, ամէ-
նի ուշադրութիւնը դարձած էր դէ-
պի ծովը եւ ռուս կայսրութեան
յոյսը կեդրոնացած էր Պալմիրի հա-
ւատարմին վրայ, որ ծովակալ Ռօժ-
տէսթվէնսքիի վերին հրամանատարու-
թեամբ եւ երկրորդ ու երրորդ տոր-
միդներու միացմամբ կը կարծուէր
թէ վճռական հարուածը պիտի տայ
Թօկոյի զօրութեան եւ պիտի խլէ
ծովային գերակշռութիւնը ու տի-
րապետութիւնը փոքրիկ ձարունէն:

Ամիսներէ ի վեր օտար ռազմա-
գէտներու հաշիւները՝ երկու թշնա-
մի ծովային ուժերու նկատմամբ
քննարկելու համար անհրաժեշտ է ըլլալ ըս-
կած էին այլ եւս, ու տարրեր-
սի ենթարկած ձառնի բաղդը:
Թօկոյի մէջ իսկ դժգոհութիւն եւ
երկիւղ զգալի եղած էր Թօկոյի
կարծեցեալ անգործութեան մասին,
մինչ ռուս ծովակալ Ռօժտէսթվէ-
նսքի ֆրանսական ջուրերուն մէջ
երկրորդ եւ երրորդ տորմիդներուն
միացմանը կը սպասէր որով ճար-
տականէն գերակշռութիւն պիտի ըս-
տանար ու յետոյ պիտի քալէր ճա-
րտական կղզիներուն վրայ կամ դէ-
պի Վլատիկոսթօք, ջախջախելով զինք
գիմաւորել յանդիմանող թշնամի ու-
ժերը: Այս երեւակայութիւնն էր որ
Թօկոյի կարծեցեալ անգործութիւնը
դատապարտելի նկատել կուտար, ու
չատեր անհամբերութեամբ կը հարց-
նէին թէ Թօկոյ ինչու չը յարձակի
Ռօժտէսթվէնսքիի վրայ միւս ռու-
սական տորմիդներու միանալէն ա-
ռաջ, եւ այլն: Բայց վերջին եօթ-
նակի լուրերը եկան հաստատել թէ
այդ փոքրիկ ձառնի մեծ ռազմա-
գէտը ամիսներէ ի վեր իր լուս ու
մունջ գործունէութեամբ մեծագոյն
ծովային աղէտը կը պատրաստէ եւ
զեր Ռուսիոյ գլխուն, համապատաս-
խան Մուքաշէնի ցամաքային աղէտին
որոնց երկուքն ալ իրենց նախնա-
թացը չունենան պատմութեան մէջ:

Գործէին նեղուցին մէջ անցեալ չա-
բաթ եւ կերակի օր տեղի ունեցած
նաւամարտի մասին պարբերաբար
հասնող հեռագրալուրերը գրեթէ միա-
ձայնութեամբ կը հաստատեն Ռու-
սիոյ պարտութիւնը:
Ռօժտէսթվէնսքիի իր տորմիդովը Վը-
լատիկոսթօք հասնելու համար մինչ
Քօթայի նեղուցը կը մտնէր ուր-
բաթ իրկուս, ձառնական թորթի-
լանաւերը իրենց պահուած տեղերէն
զուրա գալով ու մշուշէն օգուտ քա-
ղելով յարձակեցան ռուս տորմիդին
վրայ, անկող կուրը չ'արուեստակցեալ
մինչեւ կիրակի առաւօտ: Արդիւնքը
այն եղաւ որ ռուս զորահաւորներէն
«Պօրօտին» «Ալէքսանդր Գ.» «Ա-
միրալ Նախիմով», «Տիմիթր Տոնալով»,
«Վլատիկոս Մոնոմախ», ընկղմեցան:
Նաեւ «Ամիրալ Ուշաքով» եղբարապա-
հը, «Սվիէթլանա» եւ «Ենմուկ» կի-
սազրահ յաճանաւերը եւ «Բաւշաթ-
քա» ու «Իրթէսիմ» փոխադրանաւերը
ծովամուն եղան, իսկ ձառնեցիները

գերի բռնեցին «Օրէլ» զորահաւորը
(800 նաւազ եւ 70 թնդանոթով) եւ
«Նիքօլա Ա.» զորահաւորը՝ Նէպոկաթով
ծովակալին հետ, եւ «Ամիրալ Սէնիալով»
ու «Ամիրալ Սերաքսին» եղբարապահե-
րը: Ռուսերու մարդու կորուստն
է2000 մեռեալ 3000 վիրաւոր եւ 3000
գերի: Նաւամարտին սկիզբէն մինչեւ
վերջը ճարտական թօքիլանաւերու
յանդուգն յարձակումները պատճառ
եղան որ իրենցմէ ալ տասնի չափ մեծ
ու փոքր նաւեր ընկղմին: Մէկ քա-
նի ռուս մարտանաւեր կրցած են ճո-
ղալով ու գէպի Վլատիկոսթօք
փախչել: Բայց ծովակալ Թօկոյ կը
հալածէ զանոնք՝ որոնց մէջ ըլ-
լալ կը թուի Ռօժտէսթվէնսքի, որուն
վիրաւորուած կամ մեռած ըլլալը կը
տարաձայնուի: Լոնտոնէ եւս կը
հեռագրեն թէ ռուսական նաւատոր-
միդը կարելիէ փճացած նկատել
Շուշիմայի նաւամարտին հետեւա-
նօք:

Ռուսական ծովային ուժը այս
կերպով ջախջախուելէ յետոյ, այլ-
եւս չէ կարելի երեւակայել որ Ձա-
րի կառավարութիւնը յանդգնի չորրորդ
կամ հինգերորդ տորմիդներու պատ-
րաստութեամբ յամառել ձառնի դէմ
ծովային պատերազմը շարունակելու:
Իսկ ցամաքին վրայ կը սպասուի նոր
ճակատամարտ մը: Գորալար Լինէ-
վիչ պիտի փորձուի մարաթախտ Օեա-
մայի վերահաս մէկ նոր հարուածին
ճակատ տալ ինչ գնով ալ որ ըլ-
լալ: Բայց ընդհանուր կարծիքը այն
է որ ռուս զինուորները շատ բաղ-
դաւոր պիտի ըլլան եթէ ցամաքա-
յին նոր ճակատամարտէ մը տալ խա-
ղաղութեան միջնորդութիւն մը հաս-
նի: Կամ Նիքօլա Ձարը Միքաթօս
հաշտութիւն խնդրէ:

ԽՈՍՏԱՄԱԼԻՑ ԱՊԱԿՍԻ

(Շաբ. 30րդ. թուին)

Գ.

Եռուզեռի տարիներէն 80 ական
Թուականները, Մայրաքաղաքային
հաշտուել սկսած էր գաւառացուն
հետ, եւ առեւտուրի ճոխութիւնը
յառաջ բերած էր վարկի ալ բարձ-
րացում, այնպէս որ 50-100 ռուբլի
գրամագլուխ ունեցող գաւառացուն
Պոլսեցի վաճառականը 2-300 ռուբլու
ապառիկ կուտար: Գաւառացիք ի-
րենց երեսմիկ նահապետական ազ-
նիւ ուղղամտութեամբ կաշխատէին
ու կը ջանային որ օր առաջ դա-
տին վաստիկն եւ քիւնաւիկն փա-
րան տան:

Առեւտրական այդ լաւ յարաբե-
րութեան միջոցաւ ծնած էր գա-
ղափարային յաճախակի շփումներու
հարցը, եւ կրթական խնդրոյն կա-
րեւորութիւնը: այնպէս որ գաւա-
ռացի խառնուրդանը իւր Պոլսոյ
վաճառականին կտաւ, տպածոյ եւ այլն
ապապրելու պէս անոր ենթադրեալ
բարոյականին վստահելով իւր քա-
ղաքին կամ գիւղին զարդոյն հա-
մար տեսուչ կամ ուսուցիչ եւ կամ
ուսուցչուհի ալ կապապրէր: որով
լաւ ասպարէզ մը բացուած էր
Պոլսոյ ևնաղային վարժարաններէն
դուրս քուած ցաւիկն պատմահայրու:
այսպէս լինելով հանդիմ, լաւ տը-
րամադրութիւններով լեցուած էին
ամենն ալ եւ կը ջանային վերա-
ծնութեան գործին օգտակար դառնալ
եւ դարձան իսկ, Հանրային երախ-

տագիտութեան արժանացաւ մեր Մի-
ացեալ ընկերութիւնը, շատ ափսոս
որ չարք հալածեցին զինքը ի հե-
ճուկս գաւառացի աղքատ հայ գիւ-
ղացի մանուկներուն: անոր բա-
ցած վարժարաններուն մէջ ի դու
չառնակներն ալ կընդունուէին անխը-
տիր եւ կուսանէին հայ տղաքնե-
րու հետ: Մեր գուշանը այս կըր-
թական գործն ալ շատ տեսաւ
մեզ համար ու զայն ալ խափանեց,
թէ ինչու համար:

—Հայը ճեպրնթացով կ'առաջդիմ,
զի Միթհատ զայն շատ սուր կերպով
չնշտած էր:

Դ.

Անգլիական «Նորթ Պրիթիշէնտ
Մէրքէնթայլ» Ապահովագրական ըն-
կերութիւնը առիթն օգտուի երա-
զանքով ծրագրել կը կազմակերպէր
Հայաստանի մի քանի գլխաւոր
քաղաքներու մէջ իւր ճիւղերը
ուսնեալու համար, եւ այս նպա-
տակաւ Դրան հետ բանակցութեան
մտած էր: Դուռը ըստ իւր աւան-
դական սովորութեան՝ ամեն առա-
ջարկի կեղծ բարեհաճ երեւալէ չը
զեղեցաւ: մինչդեռ ի ներքուստ
բացարձակապէս մերժեց եւ զանա-
զան միջոցներով ալ յիշեալ ընկե-
րութիւնը չեղեցուց իւր նպատա-
կէն, եւ զայն դրամագործին իւր
նպատակէն չեղեցնելու համար պաշ-
տօնապէս կազմակերպեց վաճառ չու-
կային անուի հրդեհը (*): որը մէկ
միլիոն ռուբլէն (23միլիոն ֆր.) աւե-
լի արժեք հայ ժողովրդեան վրայ:
Եթէ այդ ընկերութիւնը գոյութիւն
ունեցած լինէր վաճառ մէջ կամ
այլուր, երէկի հարուստ հայը այսօր
մուրացկան վիճակի չպիտի հասնէր,
զի հայը պիտի փութար օգտուել
այդ ընկերութեան կազմակերպու-
թենէն: Թէեւ լուեցաւ թէ վա-
նայ վալին՝ Հասան փաշան, այդ
վալարագլխեան հաւատակեցաւ: Բայց
որովհետեւ վերին հրաման էր, հը-
լութեամբ հպատակեցաւ: եւ վա-
նայ այս հրդեհէն ծայր տուեց պաշ-
տօնապէս հայոց կայսրեր եւ ինչ-
քերը վառելու յայտնի ծրագրոյն:
որուն աւելի զարկ տուեց նոյն
ժամանակուայ Սուլթան Համիտի
աչքի լոյսն նկատող քիւչիկ Սա-
յիտ փաշա հայատեաց եպարքոսը:
եւ այս գաղան էր, որ երբ օր
մը Համիտ կը հարցնէ թէ ինչ-
պէս կարուերու է այս այլվաղե-
րուն (կարծիր Սուլթանը մեզ այլվաղ
կը կանչէ) հետ: վերջինս առիթը
չի փախցունել իւր սրտին թոյնը
թափել սա բառերով:

—Քանի՜ որ օրքան զօր Միթհա-
տի տեղեկագրերու ճշմարտութիւն-
ներն կը հաստատուին, քանի՜ որ
զանազան կողմերէ ալ խլրտումնե-
րու ձայներ կը հասնին, եւ քանի՜
որ եւրոպական մամուլն ալ սկսած
է երբեմն երբեմն ասոնցմով զբա-
ղիլ, այս ամենուն միանգամ ընդ-
միջտ վերջ տալու համար, ամենա-
կարճ ճամբան է ամեն գնով լու-
ծել այդ այլվաղեւոր գոյութիւնը:
որպէսզի վերջնաւ հայկական խոր-
դիւրը եւ մենք ընդարձակ ժամա-
նակ գտնենք մեր համբաւամբեան
խնդրով հանդարտօրէն գրադուելու:

Մեծ Մարդասպանը սրտի ան-
հուն գոհունակութեամբ լսեց այս
խօսքերը: օձէ մը աւելի խորամանկ
եւ հայատեաց գաճաճ Սայիտէն
որ այն տարիներու մէջ գտնուած

(*) 1876 ին զինուորներուն ձեռամբ

(Շարունակ է ի)

աէս, ժէս—Ռիչարդ, վերջինս եւ
որիչ միջնորդութեամբ—բնակարանական
ներքին աշխատանքներու հան-
գիստներն աւելի չեն աւելնու-
կերպով պիտի չեն ընթացան
նոյն իսկ Սպանիոյ թագաւորն ալ,
որ մայիս 30-ին Բարբի պիտի
գայ, հիւրասիրելու հոգի պատրաս-
տուին :

Իրաւ է որ ընկերակցական կեանք
կօմիտէն պաշտօնագէտ որոշեց սու-
րէյ Սպանիոյ թագաւորն երբ Բա-
րբի գայ, բայց թագաւորական խոր-
հրդոյ ընկերակցական նախագահը
Բոլ Պոստ, որ նախկին անիւսա-
նակուն մըն է, մեծ հանգիստ ունե-
թեմաք լիջնոս ժիւր պիտի ընդու-
նի քաղաքացիականական միջոց :

Երէկ դիշեր խկ ընդհանրապէս հա-
մար կարգ մը ընկերակցականներու այս
վարձուքին գէտ. Պոստ քրքրաւոր-
լի միջ 100)0 հոգիէ բաղկացեալ
վերջինս լիքնիկ մը գումարում
էր, որ ատենախօսանքը խորհուրդ
տուին ներկաներուն, որոնք զոստ
ծափերու միջ սուրբ լիջնոս ժիւր
ու չի մտնալ «գրպաններ լիցու-
նալ» ընդունելու երկուն, որպէս
զի երէկ ֆրանսական օստիկանութիւն-
ը գայն պաշտօնակներու երէկ, լաւ
գտաւ մը Լիքնի մարտիրոսն տան :

Սոցալէս ահա, իր խանձարութիւն
մէջ խոյ, ընկերակցական միտքիւնը
խնդրանքն ըլլալու վարձուքին մէջ է :

Թորակից

ՀԱՎԱՏՈՒՄ

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Մանասթրը սըրպ գօնօրոսը-
նըն խանդակին թէճակով ուրիշ
տըրքիտան տալը Սթանպուլ
Սրոպ սէֆիր վէքիլի պիր նոթա
իւն Պապը Ալիտէն թարգմտէ թա-
լէպ խոսու, զապթիէ գօնօնտա-
նըն ալընը վէ վալինին ընս-
մէն աֆի խթիթնաւընը իտաա
ա իթմիլը տիր :

Սթանպուլ 18 մայիս— գալըն
օլան Ահմէտ Իբրա քաշանըն եա-
գընտա ալտէթի պէքէնիլիօր :
—Բրէզէօ ֆապրիկատընա թիւր,
քիւ շու սըրարիլէրի վէրմէն
տիր, պիր թօքթիլէօր 300 թօն-
լուդ, 2 առէթ նադիւն վաթօրը վէ
թօքթու վաթօրարը, պոնլարըն
մըգտարը տաշա թալին օլընմա-
մըն տըր :

Ե Ա Վ Ե Ա Ս Ի Ա

Պագու զաղտանընտան ոտորա
խաւմ վէ խիթիլան միլիթիլէր
պէյնիլտէ միւստիլէն հաար օլ-
տըրը եալըլըն ըտը, վէ հէր
իքի թարաֆ ըտս հիւքիլէթին
թէշիլիլթընա ալտէթ վէ գուր-
պան օտքըլարընը անլարըն
տըրը ֆապթ խալմար քէն-
տի մէզէպիլէրի վէ մէտէնիլթի-
սիլիլթիլթի իդիլիլթընտան
վաշէթ ու ճնալթիլթ մէյիլի
օլտըլարընտան զընէն էրմէնի-
լէրէ խոտուիթ պէսլէմէթ-
տէ օլարագ, Պագու ճնալթիլթի-

նի նախճիլանտա տախի իճրա-
յո գալըլընընտան Պոստ սօն վա-
գաատան տալը պիր հաթիթա-
տան պէրու վերտու իտէն հալա
տիսաթտան «Ժան» վէրիլէն
աթիլտէրի թէլէկրաթը ալնէն
տէրճ իտէրիլ :

Թիֆլիս 24 մայիս

«Նախճիլան գըրկընը Պագու
գըրկընընտան տաշա տէշէթիլ
տիր Պիլիլէն էրմէնի տիւքեան-
լարը թէքթիլէն եալմա իտիլ-
միշ վէ եանմըն տըրար, Իքի
թարաֆտան ինսան թէլէֆիլթը
400 քիլի տիր, Շէհիր իտարէի
էօրթիլէ ալթընտա տըր վէ մէ-
քիլթիլթ նատիր աիր, Գըրկըն
ճիլար քէօյլէրէ տախի եանըլ-
մագտա տըր, Գուլվէի գապթիլէ,
էրմէնիլէրէ եարտըմ իթմէթ
իսթէմէթօր, Հոստուլ կէլէն չէ-
քիլթիլթ խաաարաթը տախի կրմէ-
նիլէրին սէֆալթիլթիլթ տըրը
մագտա տըր :

«Բուսթիւ վէտօթթիլ կազէ-
թաընա պիլիթիլթիլթիլթ պի-
նաէն, մայիս 12 տէ խաւմ թա-
թարար նախճիլան չէհիրիտէ
վէ ճիլար քէօյլէրէ էրմէնիլէ-
րի գըրմալա պաշարընտան թա-
թարար մալարը եալմա իտէ-
րէթ պիլա մէրհամէթ էրմէնի-
լէրի քէտիլէր վէ տիւքեան-
լարը, էվէրի վէ քիլիլթիլթի
եաթուպ երգարագ խաաար իթ-
միլէր, չսըրտա տիւքեանմը
օլան էրմէնիլէրին էքթիլթի
վաթուլթու տըր, Շէհիրտէ էօ-
լէն էրմէնիլէրին մըգտարը 40
վէ եարէլէնէնէր100 քիլիլթ պա-
լիլ օլմուլ տըր, Գէօյլէրտէ իս-
ղըրըն տաշա շիտտէթիլ օլա-
րագ թէլէֆիլթիլթ քէթ քօթ օլմուլ
տըր, պիր բաթա տախի վաթուլ-
մուլ, թաթարարտան ետընըր
2 քիլի էօլմիլ, Սաղ գալան էր-
մէնիլէր Շիլմալուլ (') գաաա-
պաթընտա թօրլանմընտան էր-
թէսի կիւնիլ պիր պէօլիլթ ա-
քէր իմտաա եէթիլթիլթ, Իսլամ-
լար ճէհաա (կրօնական պատե-
րագ) իլան իթմիլ օլմալլէ,
աըլարտան տիլէր իսլամ միլլէթ-
լէրին տախի թաթարարը պիր-
լէշմէսիլթիլթ վէ եէնի հիւճուտան
գօրպուլըր մըլ, Գէօյլէրտէ
հալլ սէֆիլ տիր, Աքթըր եան-
կընը սէօյիլթիլթիլթ վէ 14 տէ
Երիւանտան եէթիլթիլթ աքթըր
չէհիրտէ ասալիլ իպպիլ իթմիլ :

—Պագու գըրկընըն տալ թէշ-
վիլթիլթիլթ տաա օլընտան կուլթը-
նաթօրը նախալիլթ կէշէն հաթի-
թա ֆալթիլթիլթ իլէ կիտէր, Իքէն
պիր շալար մէհնուլ թարա-
ֆընտան ալթընտ պօպա թէէ-
սիլ իլէ բարա բարա օլմալ
ճէպիլ սէգաթընա նալիլ օլմուլ
տըր, Պոս հալաաիլին հոստուլ
կէթիլթիլթիլթ մէքուրիլթիլթ նալի
ճիլան գըրկընըն իլէ քէտէրէ
թէպիլթ օլընտը, Ֆագաթ հէր

հալտէ պոնըն տախի միւսէպ-
պիլթիլթիլթ միւքէթթիլթիլթ (')
պալաճաղար :

Ս Պ Ա Ն Ի Ա Գ Ր Ա Լ

Բարիկ 18 մայիս— Սպանիա
գըրարը տիւն սապաճ Մ. Լուպէ
իլէ պէրապէր թագալիլթ աս-
քէրիլթիլթ իլթիլթ, կէհնըն,
Բանթէնը վէ նօթ—Տամ քի-
լիսէսիլթիլթ զիլարէթ իթտիլ, Ագ-
չամ գրալ Օքէրա թէաթթօրնա
կիլթիլթ, ալտէթիլթիլթ թէաթթ
Ֆրանսէ մէյտանընտա պիր մէհ-
նուլ շալան պիր պօպա ալտը,
օն քիլի եարէլէնտիլ, գրալ սէ-
լամէթ կէշտիլ, Բօլիսիա պաղը
չիւքէլիլթ քէսան տէրտէսիլ իթ-
տիլ :

Ռ Ո Ւ Մ Ա Ն Ի Ա

Մաքթիլթիլթ Գուցօ—վա-
լաղարա Սուլթանըն կէտթէր
միշ օլտըրը լուլթընտան ըու-
մէն հիւքիլթիլթիլթ միլնէթտար
գալաղընա տէյիլ օլմագ իւղրէ,
Գէօտտէնմէտէ պիր ճամիլ ին-
չա իթտիլթէք օլտըրընը Ու-
լաճ էլիլթիլթ երտըրագ արգ իթ-
միլ վէ պու խոտուտա Սուլ-
թան չաղ օլմուլ տըր :

Մ Ո Ւ Հ Ա Ր Ե Պ Ե

Պէքէնիլթիլթ օլան տէնիլ
մուհարէպէսիլ վաթու պալուպ,
Բուլարըն մաղուպիլթիլթ իլէ
խիլթամ պալաղըն շու թէլէկը
րաթիլթիլթ գաթիլթիլթ թաաթիլթ օ-
լընըրթ :

Իօնտան 18 մայիս—Բէսմիլ պիր
իլանաթա կէօրէ Ալիլթալ Բօթ-
տէսթիլթիլթ Մարպօնտա ճա-
րօնլար էլիլթ եէսիր օլմալ,
պաշընտա օքէրաթիլթ իճրա օլը-
նաճաղ տըր :

Վաշիլթիլթիլթ—Թօքիլթալի Ա-
մերիկա էլիլթիլթիլթ իլարը իւղրէ,
ամիլթալ Բօթտէսթիլթիլթ էլիլթ
Սասէպօ խաաթաշանէսիլթ թէ-
տալիլ օլընըրթ, Միւլարիլթիլթ
պաշընտան եարէլէնմիլ օլարագ
օքէրաթիլթ իւղրէ կէօրիլթիլթ,
հալիլ աղըրճա իտէտէ թէշիլթիլթ
աաա օլընաալ ըմըլ, ճաթօնլա-
րըն թէլէֆիլթիլթ 3 թօրթիլթ
զարգ օլմուլ 30 գապիլթ էօլմիլ
վէ 200 նէթէր եարէլիլ վէ էօ-
լիլթիլթ իպարէթ տիր :

Բարիկ—Ճաթօն սէֆարէթիլթ
նէսիլ սօն միւստարէպէտէն տօլա-
լը ամիլթալ թօլթընը լաթօրթիլթ
ընըն նէշիլ իտէթօր, Պիրիլթիլթ
րաթօրթա կէօրէ, Բուլարըն թէ-
լէֆիլթիլթ 22 վաթօր օլմալ, պոն-
լարտան ալթընը զըրճիլ, պէշիլ
քրուաղէթ, պիրիլ սաշիլթիլթ
մուհաթաղաթընա մալսուս սէֆի-
նէ վէ իքի աաթտ սալիլ վաթօր-
լար զարգ օլմուլընտան, Իքի
զըրճիլ, 2 սաշիլ մուհաթաղաթը-
նա մալսուս վաթօրլար վէ պիր
թօրթիլթ եէսիր թուլթիլթիլթ
լար տըր, Ալիլթալ Բօթտէսթիլթ

վէնաթի տախի աղըր սուրէթտէ
եարէլէնէրէք էրքեանը հարպը
իլէ պէրապէր եէսիր թուլթիլթ
մուլ օլտըրընը լաթօրթ իլալթ-
թէն պիլթիլթիլթ :

Իքիլթիլթ լաթօրթ մուլթաա-
րէն տիւն աղալմ նէշիլ օլընա
րագ, ճաթօն տօնաաաթընըն թէ-
լէֆիլթիլթ էհէմիլթիլթիլթ օլտը-
լընը, եանիլ եալընը 3 թօրթիլթ
լէթ զարգ օլընտըրըն պիլթիլթ
րիլթ :

Իշպու լաթօրթ ամիլթալ նէպ-
կալթիլթիլթ եէսիր թուլթիլթիլթ
նը տալիլ թաաթիլթ իտէթօր, ճա-
թօնաաա մէսուրիլթիլթ հիւքթ
իլթիլթ օլմալ հէր թարաֆտա
չէնլիլթիլթ իճրա օլընըրթ :

—Միւլալթիլթ իլիլթ Ալիլթիլթ
ճալմալթիլթիլթ իլիլթիլթ Մ. Բօթ-
լէլթ թարաֆընտան միւստալթիլթ
լէ օլընընտըր լալիլթ մէհաթիլթ
սիլթալիլթիլթիլթ շալիլ օլիլթ :

—Բէթէրապուրիլ 18 մայիս—
Մէզէպիլթիլթ մէզուլիլթիլթ վիլթէն
իւքաղարը թէտըրգ իթմէթ վա-
ղիլթիլթ իլէ միւքէլէլթ օլան
մէհիլթիլթ ֆէվգէլաալթէ գօնթ
Ալէքէլթիլթիլթ իլիլթ թալիլթ
օլընալ :

Իլէլթիլթ կէօրէ վիւսալիլթալ
Պիրիլթիլթ Բէթէրապուրիլ ալտէթ
իտէթօր :

Ս Օ Ն Հ Ա Վ Ա Տ Ի Ս Ա Թ

—Թիֆլիս 19 մայիս—Կօրու գաղա-
սընը գօմիթէրի աղըրճա եարէլէնմիլ
տիր :

—Մօկուս—Տօնաաաթըն մալ օ-
լընմաթ սէպէպիլ իլէ էհալիլ պալալթ-
տա միւլթիլթ թէլէնիլթիլթ մէշիլ իթ-
տիլ, Տօնաաաթըն ֆէլաթթիլթիլթ նա-
չիլ իլթիլթիլթ իլթիլթալ խալթիլթ
լաղըմ կէլէնէլթիլթ տալիլ իսթիլթալթ
իթմէթ իլիլթ օրուլ իլիլթ աղալարը
եարըն աղտը մէլիլթ իտէլթիլթ :

—Սթանպուլ—Տրապիլթիլթիլթ եէմիլթ
կէօնտէրիլթիլթ օլան իթթիլթ ասթըր-
լէրի վաթօրա կիրմէթ իսթիլթիլթիլթ
իլիլթ վաթօր եօլա չըգաաթ :

Մաքթիլթիլթ քիլթիլթիլթիլթ ըու-
մէն իսաալ իսաալ օլընմաթընա գա-
լը քրթիլթիլթ իթմէթ մէնլէսիլ ըուլ
թաթիլթիլթիլթիլթ թէլէնմիլ օլման
մէհիլթիլթ գալարը իլէ թէլիլթ օլմու-
տը :

Լօնտան 2) մայիս—Կիլթիլթալարըն
նէշիլ իթթիլթիլթ պիր թէլիլթիլթ իւղրէ,
ճաթօնլար Մանշալթաաա ումուլ հիւ-
ճուլա պալալթիլթ :

—«Էլիլ Էքսթրէս» Թօքիլթալի
պիլթիլթիլթիլթ իւղրէ, «Կրօթօթ» նալ
ըուս քրուաղըրթ Պալիլթ տօնաաաթ-
ընտան գալան վաթօրլարա պիրլիլթ
մէթ էքթիլթիլթ իլէ վալթիլթաաթթիլթ
եօլա չըգալթ վէ պիր ճաթօն թօրթիլթ-
նէ թէսաթիլթիլթ զարգ օլմուլ պիլ-
թիլթ թալթիլթիլթ իլէ պէրապէր
«Տէլիլ Մէլլ» զանը իւղրէ, ամիլթալ
Սքիլթիլթ տալիլ մէքթիլթ վաթօրտա
ըմը :

Սթանպուլ—70 քիլիլթիլթ պիր Բուլ
լէթալ Լէրիլ գաղաթընտա Լանկէն
քէօյլ եաղըն պալալթալար իւլթիլթ
ալթիլ իտէրէթ պիր չօթ գաաթը զըլ վէ
էրթիլ պիլիլթալարը գաթիլ իտուպ
սէլալթիլթ կէլուպ կիլթիլթ տիր :

Одговорили А. Курбетиянъ

печ. тавца П. Глушковъ и С. Но — Вара